

В ІНСТИТУТІ ЛІТЕРАТУРИ

ШЕВЧЕНКОЗНАВЧИЙ СЕМІНАР ДО 90-РІЧЧЯ ВАСИЛЯ БОРОДИНА

Одинадцятий шевченкознавчий семінар, що відбувся в Інституті літератури 25 лютого 2020 р., був приурочений до 90-річчя від дня народження видатного текстолога, багаторічного завідувача відділу шевченкознавства, лауреата Шевченківської премії, Державної премії України в галузі науки і техніки Василя Бородіна (1930—2011). У роботі семінару взяли участь не тільки науковці Інституту літератури (відділів шевченкознавства, рукописних фондів і текстології, української класичної літератури), а й викладачі Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

А. Шацька (відділ рукописних фондів і текстології) повідомила про склад архіву В. Бородіна в Інституті літератури. Крім творчих рукописів, він містить документальні джерела, за якими можна простежити як біографію науковця, так і історію відділу шевченкознавства в 1984—2000 рр. Дослідниця структурувала масив документів за жанрово-хронологічним принципом, виокремивши 24 розділи (монографії, статті, рецензії, матеріали до «Шевченківського словника» і «Шевченківської енциклопедії», листування, газетні вирізки, програми конференцій тощо). Докладно А. Шацька зупинилася на щоденниках науковця: їх збереглося 12 за 1965—2008 рр. (з перервами). С. Росовецький (Київський університет) у доповіді «Знову про задум Шевченкової повісті “Из ничего почти барин”» зазначив, що дотеперішнє вивчення плану-конспекту повісті (праці З. Кирилюк, Д. Наливайка та ін.) ще не вичерпало можливостей для реконструкції задуму Шевченка. У повісті поведінка та емоції персонажів мали зумовлюватися не лише соціальними та майновими обставинами, а й внутрішніми закономірностями їхнього душевного життя, особистими стосунками між ними, психологічно мотивованими й показаними в розвитку.

У виступі «Проблема варіантів у поезії Тараса Шевченка» О. Федорук (відділ рукописних фондів і текстології) звернув увагу, що в шевченківській текстології існують різні підходи до публікації текстів. У критичних виданнях, підготовлених в Інституті літератури, послідовно застосовано принцип публікації за останньою авторською редакцією. Протилежного підходу дотримувався Л. Білецький у чотиритомнику «Кобзар» (Вінніпег, 1952—1954), де за основу тексту взято першу редакцію. Найпродуктивнішою, на думку доповідача, є концепція Г. Грабовича, згідно з якою варіанти в поезії Шевченка мають не підрядну, а самодостатню цінність, а тому тексти слід подавати так, щоб варіанти були наголошені, а не «розмивалися» у структурі видання. О. Федорук навів приклади, коли варіанти, які потрапили до категорії другорядних щодо основного тексту, насправді істотні для його розуміння та інтерпретації. Важливу проблему становить також відчитання варіантів у чорнових рукописах Шевченка, де автор не раз текст перекреслював так, що його не можна розпізнати. При використанні сучасних технічних засобів (зокрема фотозйомки в інфрачервоному світлі) цю проблему цілком можна вирішити.

Брак докладного обґрунтування редакційних виправлень в останньому за часом академічному виданні констатував завідувач відділу шевченкознавства О. Боронь у доповіді «Доцільність кон'єктур у тексті Шевченкового вірша “Бували воїни і військові свари...”», розглянувши кожну з них у хронології появи в повних зібраннях творів (чи наближених до академічного формату виданнях), починаючи від першодруку. Р. Харчук (відділ шевченкознавства) у доповіді «Джерела праці Гвідо де Батталії про Шевченка», зауваживши, що польський контекст появи літературного портрета «Тарас Шевченко, його життя та твори» (1865) Гвідо де Батталії ретельно вивчив Є. Нахлік, зосередившись на українських джерелах, що їх використав польський критик у біографічній частині своєї праці. На думку доповідачки, запропонована у праці Гвідо де Батталії цілком оригінальна характеристика літературних творів Шевченка має полемічне спрямування щодо оцінок, які українському поетові дала на той час польська критика. Р. Харчук уточнила, що першодрук цієї розвідки під назвою «Шевченко, український поет» було вміщено у 1—7, 9—11, 13—18 числах часопису «Tygodnik Naukowy» за 1865 р.

У дискусії, крім доповідачів, узяли також участь М. Бондар, В. Мовчанюк, Н. Чамата та ін.

Євгенія ЛЕБІДЬ-ГРЕБЕНЮК

м. Київ

Отримано 27 лютого 2020 р.